

Chương II

MÔI TRƯỜNG ĐỐI ÔN HOÀ. HOẠT ĐỘNG KINH TẾ CỦA CON NGƯỜI Ở ĐỐI ÔN HOÀ

Bài 13 : MÔI TRƯỜNG ĐỐI ÔN HOÀ

Đới ôn hoà chiếm một nửa diện tích đất nổi trên Trái Đất. Với vị trí trung gian, môi trường đới ôn hoà có những nét khác biệt với các môi trường khác và hết sức đa dạng.

Đới ôn hoà nằm giữa đới nóng và đới lạnh, khoảng từ chí tuyến đến vòng cực ở cả hai bán cầu. Phần lớn diện tích đất nổi của đới nằm ở bán cầu Bắc, chỉ có một phần nhỏ ở bán cầu Nam.

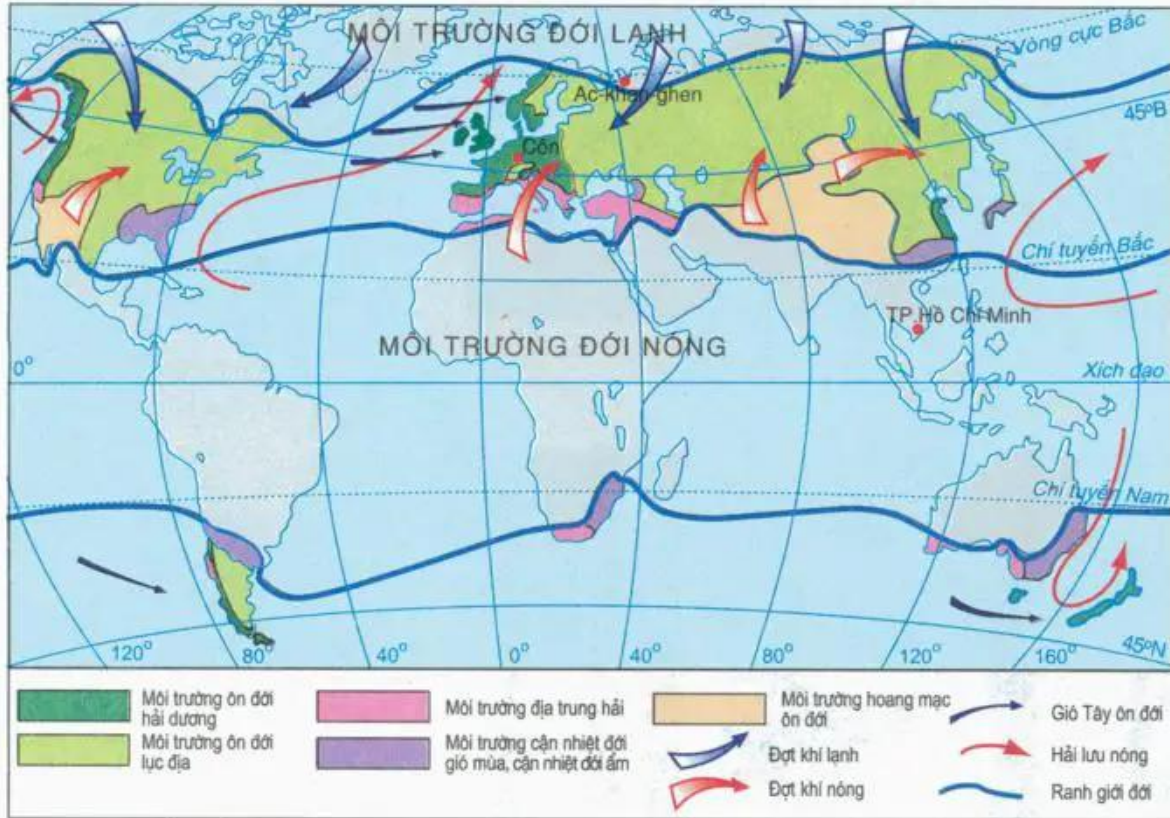
1. Khí hậu

Khí hậu đới ôn hoà mang tính chất trung gian giữa khí hậu đới nóng và khí hậu đới lạnh.

- Phân tích bảng số liệu dưới đây để thấy tính chất trung gian của khí hậu đới ôn hoà.

Đới	Địa điểm	Nhiệt độ trung bình năm	Lượng mưa trung bình năm
Đới lạnh	Ac-khan-ghen (65°B)	-1°C	539mm
Đới ôn hoà	Côn (51°B)	10°C	676mm
Đới nóng	TP. Hồ Chí Minh (10°47'B)	27°C	1931mm

- Quan sát hình 13.1, phân tích những yếu tố gây nên sự biến động thời tiết ở đới ôn hoà.

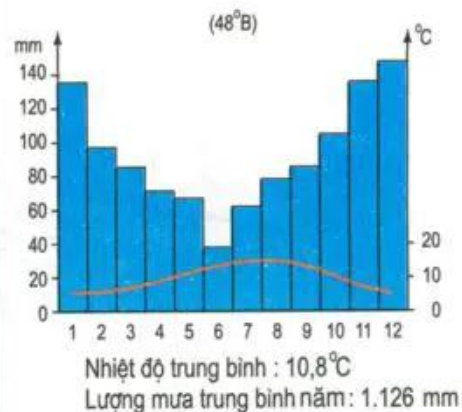

Hình 13.1 - Lược đồ những yếu tố gây biến động thời tiết ở đới ôn hoà

Do vị trí trung gian nên thời tiết đới ôn hoà thay đổi thất thường. Các đợt khí nóng ở chí tuyến và các đợt khí lạnh ở vùng cực có thể tràn tới bất thường gây ra những đợt nóng hay lạnh, có tác động tiêu cực đến sản xuất nông nghiệp và sinh hoạt của con người, đặc biệt là những vùng ở sâu trong nội địa. Ở phía đông của Hoa Kỳ, mỗi khi có đợt khí nóng hay đợt khí lạnh tràn đến, nhiệt độ có thể tăng hay giảm 10°C - 15°C trong vài giờ. Gió Tây ôn đới và các khối khí từ đại dương mang theo không khí ẩm và ẩm vào đất liền cũng làm cho thời tiết đới ôn hoà luôn biến động, rất khó dự báo trước.

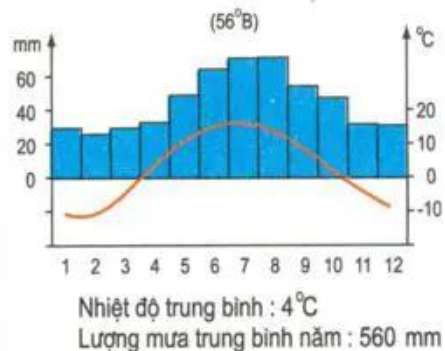
Hình 13.2 - Rừng lá rộng ở Tây Âu

Biểu đồ nhiệt độ và lượng mưa ở ôn đới hải dương

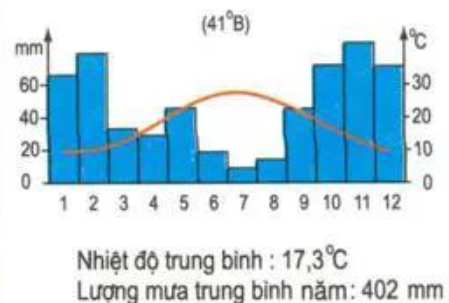
Hình 13.3 - Rừng lá kim (rừng taiga) ở Liên bang Nga

Biểu đồ nhiệt độ và lượng mưa ở ôn đới lục địa

Hình 13.4 - Rừng cây bụi gai ven Địa Trung Hải ở Pháp

Biểu đồ nhiệt độ và lượng mưa ở ven Địa Trung Hải

2. Sự phân hoá của môi trường

Thiên nhiên đới ôn hoà thay đổi theo bốn mùa : xuân, hạ, thu, đông.

Môi trường đới ôn hoà cũng thay đổi từ vùng này sang vùng khác tùy thuộc vào vĩ độ, vào ảnh hưởng của dòng biển và gió Tây ôn đới.

- *Quan sát hình 13.1 :*

+ *Nêu tên và xác định vị trí của các kiểu môi trường ở đới ôn hoà.*

+ *Nêu vai trò của dòng biển nóng và gió Tây ôn đới đối với khí hậu ở đới ôn hoà.*

Bờ Tây lục địa chịu ảnh hưởng của dòng biển nóng và gió Tây ôn đới nên có môi trường đới ôn đới hải dương : ẩm ướt quanh năm, mùa hạ mát mẻ, mùa đông không lạnh lắm. Càng vào sâu trong đất liền, tính chất lục địa càng rõ nét : lượng mưa giảm dần, mùa đông lạnh và tuyết rơi nhiều, mùa hạ nóng. Thảm thực vật thay đổi dần từ tây sang đông : rừng lá rộng chuyển sang rừng hỗn giao và cuối cùng là rừng lá kim.

Ở vĩ độ cao, mùa đông rất lạnh và kéo dài, mùa hạ ngắn. Gần chí tuyến có môi trường địa trung hải : mùa hạ nóng và khô, mùa đông ẩm áp, mưa vào mùa thu - đông. Thảm thực vật cũng thay đổi từ bắc xuống nam : rừng lá kim chuyển sang rừng hỗn giao rồi tới thảo nguyên và rừng cây bụi gai.

Đới ôn hoà mang tính chất trung gian giữa đới nóng và đới lạnh, thời tiết thay đổi thất thường.

Thiên nhiên đới ôn hoà có sự thay đổi rõ rệt theo thời gian và theo không gian. Một năm chia thành bốn mùa rõ rệt : xuân, hạ, thu, đông. Các kiểu môi trường cũng thay đổi từ bắc xuống nam và từ tây sang đông.

Câu hỏi và bài tập

1. Tính chất trung gian của khí hậu và thất thường của thời tiết ở đới ôn hoà thể hiện như thế nào ?
2. Trình bày sự phân hoá của môi trường đới ôn hoà.